

*La Venta de
Contreras
encheuse de
soños durante
toda unha fin de
semana*

talecendo así unha rede de redes con varios anos de experiencia ás súas costas.

O sábado rematou cun enorme taller no que se plasmaría unha fotografía colaborativa das percepcións das persoas asistentes sobre o futuro do mundo rural. Unha dinámica de grandes dimensións, perfectamente sincronizada, na que se acabaron priorizando as liñas de acción para os vindeiros dous anos: incidencia na reforma da PAC, xa que este ano se debate sobre o exercicio 2020-2025, a batalla contra os transxénicos, a paralización dos tratados de comercio e investimentos (TTIP-CETA), a importancia da soberanía enerxética, a necesidade de apostar polos dereitos do campesiñado, os servizos públicos, a incorporación de xente moza ao campo, o desenvolvemento de iniciativas locais pola Soberanía Alimentaria, ou a relación entre a gandeiría industrial e o cambio climático; ademais doutros debates transversais como a educación e as sinerxias

con outros movementos como os Feminismos ou a Economía Social e Solidaria.

Terminamos o domingo cun mercado de produtos ecolóxicos e artesáns na Plaza del Salero de Minglanilla, onde tivo lugar unha das paradas do IIº Congreso de Escritores para a Defensa da Cultura en 1937, que lle deu á vila o sobrenome de «vila inesquecible»; e a lectura do manifesto por parte da Presidenta de Plataforma Rural Ángeles Santos. O domingo tamén tivemos tempo para rirnos de nós mesmas con Kancaneo Teatro.

En definitiva, La Venta de Contreras encheuse de soños durante toda unha fin de semana, soños compartidos de transformación e de construción dunha vida digna para as poboadoras do mundo rural, soños trenzados con alegría e con solidariedade. Seguimos camiñando e ilusionándonos, alimentando os nosos soños e sementando dignidade.

Globalicemos a loita, globalicemos a esperanza! ■

MEMORIA HISTÓRICA

Minglanilla 1937: «Vostede que sabe escribir, deféndanos»

Fidel García-Berlanga – Entrepueblos Castilla-La Mancha

Falemos da Plaza del Salero de Minglanilla, unha sinxela praza dunha vila na que o pasado 5 de marzo de 2017 celebramos a clausura do X Foro por un Mundo Rural Vivo. Facelo alí tiña unha razón ineludible: esa praza –como todas– ten na súa xenética construtiva un pouco de mercado e outro pouco de foro cívico, de recuncho de xogos e de chamada ao encontro.

*Esa praza
converteuse
nun referente
internacional
do compromiso
da cultura coa
loita política e
a defensa das
liberdades e a
democracia*

Pero neste caso ten un significado especial; unha memoria que se enreda polos balcóns e os adoquíns e que nos fala dunha vila pobre, pero sobre todo profundamente solidaria que coa simple decisión de acoller aos que o necesitaban máis –os refuxiados e refuxiadas– xerou un caldo de cultivo de potente significado global.

Hai 80 anos, armada con esas máis de 2.500 persoas que fuxían do exterminio franquista de Andalucía e Extremadura, esa praza converteuse nun referente internacional do compromiso da cultura coa loita política e a defensa das liberdades e a democracia. E da potencia do pensamento e a soberanía campesiñas para visibilizar, humanizar e trascender a traxedia.

En xullo de 1937, mentres o fascismo internacional e as tropas franquistas atacaban e masacraban as vilas da Republi-

ca española, celebrouse o II Congreso en Defensa da Cultura –o denominado por moitos o II Congreso antifascista– organizado con urxencia aquí, porque a nosa terra se convertera nese momento no símbolo, baluarte e fronte de loita contra o fascismo internacional.

O Congreso foi organizado pola Asociación Internacional de escritores para a Defensa da Cultura (AIDC, que nacera tras o I Congreso de 1935 en París) e reuniu a listaxe máis importante de escritores e intelectuais que seguramente nunca se reunira no século XX: Neruda, Huidobro, César Vallejo, Marinello, Octavio Paz, Nicolás Guillén, Alejo Carpentier, Zambrano, Alberti, Benavente, Machado, María Teresa León, Pompeu Fabra, Ramón J. Sender, Leon Felipe, Bergamín, Corpus Barga, Malraux, Aragon, Tristan Tzara, Sylvia Town-

sed, Bertold Brecht, Heinrich Mann, Ilya Ehreburg, Tolstoi....

A organización local do Congreso correu a cargo da Alianza de Intelectuais Antifascistas para a Defensa da Cultura, creada a raíz do golpe de estado do 18 de xullo (de feito a súa constitución oficial é do 30 de xullo), remedo da asociación internacional e cun especial protagonismo do florecente movemento artístico-político de Valencia (a Unión de Escritores e Artistas Proletarios dos Renau, Gaos, Ballester, ...).

Decidiuse celebralo de xeito itinerante nas tres cidades que representaban a loita

control militar, político e de contra-espionaxe dunha das máis estratéxicas estradas da República Española.

Cando acabaron de comer, a gente, os nenos e nenas, persoas maiores, xente de Minglanilla e refuxiada, viron a comitiva, os coches, achegáronse á praza e empezaron a cantar... A partir dese intre xerouse un encontro multitudinario, plural e colectivo na praza convertida nun verdadeiro foro, o primeiro momento do Congreso fóra de guión e con protagonistas reais da loita e do sufrimento. Mulleres, homes e rapazada de todos os continentes e con diversas linguas,

A "Desbandá" de Andalucía fuxindo do terror franquista

contra o franquismo e o fascismo: Valencia, daquela capital oficial e cultural do estado; Madrid como símbolo da resistencia fronte á barbarie (a cidade que resistía e resistiu máis ca ningunha outra, mesmo máis ca Leningrado); e as conclusións en Barcelona que era a capital da retagarda e a conexión con Europa.

Finalmente, celebrouse unha segunda sesión de conclusións en París; en consecuencia, hai que ter en conta que as presenzas e intervencións dos participantes se localizaron en moitos casos só nalgunha das sesións.

Dentro do extenso e abondoso calendario do II Congreso resalta un momento casual, pero dobremente significativo. Na viaxe de Valencia a Madrid, o 5 de xullo, a comitiva detívose a comer na vila de Minglanilla. Aínda que era e é unha pequena poboación, tiña naquel intre un papel importante no

partillando a solidariedade internacional ou humana; un dos momentos emocionais, intelectuais e conceptuais máis importantes do Congreso. Como ben comenta Niall Binns, Minglanilla converteuse nese momento en lugar de epifanías.

Alejo Carpentier conta nas súas memorias daquela Viaxe (*España baixo as bombas*)¹ cómo se lle achegou unha vella enloitada, unha anciá de cabelos brancos e traxe negro que o colleu polos brazos e lle dixo «Vostedes que saben ler e escribir, deféndannos». Esa frase foi o seu leiv motiv de por vida e marcouno de tal xeito que, cando volveu a España por primeira vez en 1978, convenceu a Saura e a Ramón Chao para visitar de novo a «Plaza del salero de Minglanilla.

1. Ver Margarita Mateo Palmer, «Saber escribir: España bajo las bombas», a *La Jiribilla, revista de cultura cubana*, outubro de 2009, La Habana http://www.lajiribilla.co.cu/2009/n441_10/441_20.html

*Mulleres, homes
e rapazada
de todos os
continentes
e con diversas
linguas,
partillando
a solidariedade
internacional
ou humana*

Por todo iso e aproveitando a celebración do 80º aniversario neste ano 2017, pretendemos organizar un encontro anual que conmemore e dea a coñecer aquel momento e que, de paso, nos sirva de guion para reflexionar

E a Nicolás Guillén, un neno que tiña tatuado nos brazos o «Non pasarán» e que perdera a súa familia na fronte de guerra, díxolle mentres lle estreitaba a man coa súa man recia: «aquí todos somos pobres,... aquí todos traballamos e para que gañaran os fascistas terían que matarnos a todos». Unha ecuación que, desgrazadamente, case se fixo realidade.

Mais esa epifanía está ligada en grande parte a un feito pouco mencionado, pero fundamental: Minglanilla tiña nesas datas uns 3.000 habitantes, porén decidira había poucos meses acoller a miles de persoas que fuxían e que sufriran directamente o ataque e o terror das tropas franquistas. Unha poboación que sufría a penuria e a escaseza da guerra acollía practicamente a unha cantidade similar á súa mesma poboación.

Nestes momentos, nos que o noso Estado incumpriu totalmente o seu compromiso de acoller a un vergoñento 0'05%, aquel xesto ten un significado impagable. E seguro que non foi un feito illado e moitas outras vilas estaban a facer o mesmo: o mundo rural foi sempre o comodín no que a humanidade atopou salvación diante da catástrofe bélica, natural ou de crise de civilidade.

Un pobo que é quen de decidir e organizar de verdade unha política tal de acollida –unha verdadeira «Minglanilla acolle»– converteríase así nunha comunidade moito máis forte, sensible e concienciada (o efecto secundario da solidariedade). Aquela xente creara lazos perdurables: moitos dos avós da vila lembran aínda hoxe as nenas e nenos que conviviron con eles, en moitos casos toda a guerra e como aqueles lazos se mantiveron ata os anos 50 e 60 (ocultándoo todo o posible para evitar maiores represalias). Convertéranse «nun público egrexio» ao que só Nicolás Guillén se atreveu a falar directamente. Pero ese paso non se deu dende a nada.

Nacían dunha mobilización xeralizada e esta, dunhas sociedades rurais altamente politizadas, organizadas e cultivadas. Onde imperaba a tensión e fe na política liberadora. Onde as organizacións obreiras e campesiñas extendían os seus ateneos de formación e unha vila podía ter tres, catro ou cinco publicacións semanais de grande calidade, divulgativas e mobilizadoras. Onde a Institución Libre de Enseñanza, a escola Moderna e os krausistas xeraran unha revolución pedagóxica que (ademais de fermentar aquelas xeracións literarias e científicas das que aínda nos alimentamos) expandiu unha edu-

Miguel Hernández saíndo do Congreso de escritores, Valencia

cación activa e crítica entre toda a poboación incluíndo –esta vez si– de xeito moi claro o mundo rural. E onde os concellos tiñan un papel absolutamente activo e dinámico na loxística e na vida administrativa, pero sobre todo como crisol e motor da vida asociativa, intelectual e política de toda a veciñanza. O sentido de comunidade como suxeito político foi seguramente nesos anos unha realidade que agora intentamos albiscar nas loitas polas soberanías.

Por todo iso e aproveitando a celebración do 80º aniversario neste ano 2017, pretendemos organizar un encontro anual que conmemore e dea a coñecer aquel momento e que, de paso, nos sirva de guion para reflexionar. Sobre o compromiso entre a cultura e o mundo campesiño. Sobre a loita contra a intolerancia e o fascismo político que hoxe volve campar. Sobre a solidariedade internacional e o acollemento e as violencias. Sobre as soberanías e, máis ca nada, sobre como e onde atopar as fendas que nos permitan construír os suxeitos políticos que poidan responder ao berro daquela muller doliente que emocionou a Carpentier.

Como sempre os pobos ofrecerannos leccións de coidado, tempo, observación e solidariedade creadas dende a realidade máis palpable, pedestre e cotidiá: a vía campesiña. ■